

Кожний з описаних прийомів може бути використаний по-різному, зважаючи на цілі, зміст та умови навчання, а також враховують індивідуальні можливості кожного [7].

Отже, поняття евристичного навчання передбачає відмову від класичної репродукції знань, а продукує творчий підхід до пошуку вирішення завдань. Таким чином, застосування елементів евристичного навчання допомагають досягти мети всебічного розвитку компетентної особистості.

Список використаних джерел

1. Бондар Ю. В. Інтерактивна гра як інструмент розвитку творчих здібностей молодших школярів / Ю.В.Бондар // Наука та інновації – 2019: теорія, методологія та практика : матеріали Міжнародної наукової конференції (Запоріжжя, 6 грудня 2019 року). – Запоріжжя : МЦНД, – 2019. –Т. 3. – С. 115–117.
2. Демченко О. П. Проблеми використання проектної технології у навчально-виховній роботі з молодшими школярами / О. П. Демченко // Збірник наукових праць БДПУ. – Педагогічні науки. - №2. – Бердянськ : БДПУ, 2009. – С. 61-70.
3. Казьмірчук Н.С. Особливості організації проектної діяльності молодших школярів на уроках математики / Н.С.Казьмірчук, Т.С.Білик // Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. – Серія: Педагогіка і психологія. – 2020. – № 61. -С.18-23.
4. Кіт Г.Г. Творчий характер дослідницької діяльності учасників педагогічного процесу / Г.Г.Кіт // Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. – Серія : Педагогіка і психологія. – Випуск 34. – Вінниця, 2011. – С. 320-325.
5. Імбер В.І. Привчаємо розмірковувати з малку / В.І.Імбер // Дошкільне виховання. – №7. – 2015. – С.16-19.
6. Лазаренко Н. І. Зміст, структура і основні напрямки діяльності наукової лабораторії педагогічної майстерності викладача вищої школи / Н.І.Лазаренко // Професійна компетентність педагога в умовах оновлення змісту освіти та вимог ринку праці: зб. Матеріалів III регіональної наук.-практ. конфер. – Т. 15. – С. 24-26.
7. Розвиток творчих здібностей учнів засобами евристики [Електронний ресурс] / І. Лернер. – Режим доступу : <https://multiurok.ru/files/rozvitok-tvorchikh.html>
8. Хуторской А. В. Развитие одаренности школьников. Методика продуктивного обучения : пособ. для учителя / А. В. Хуторской. - М. : Гуманитарный издательский центр ВЛАДОС, 2000. - 320 с

ФОРМУВАННЯ ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЗАСОБАМИ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА

Дубина Ірина, здобувач ступеня вищої освіти «бакалавр»

Науковий керівник : Н.С.Казьмірчук, кандидат педагогічних наук, доцент

Вінницький державний педагогічний університет

імені Михайла Коцюбинського (Україна)

FORMATION OF CREATIVE ABILITIES OF JUNIOR SCHOOLCHILDREN BY MEANS OF MUSICAL ART

Dubina Irina, bachelor`s student

Vinnitsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University (Ukraine)

Анотація: у статті виокремлено і теоретично обґрунтовано педагогічні умови формування творчих здібностей молодших школярів засобами музичного мистецтва, зокрема: створення емоційно сприятливого навчально-виховного середовища, поетапність включення молодших школярів у творчу музичну діяльність, забезпечення особистісно зорієнтованого характеру педагогічної взаємодії вчителя й учнів у навчально-виховному процесі при опануванні музичного мистецтва, володіння учнями загально пошуковими вміннями у всіх видах музичної діяльності - сприйманні, виконанні, творенні.

Ключові слова: творчі здібності, молодий школяр, особистісно зорієнтоване навчання, творча самореалізація, музичне мистецтво.

Abstract: the article singles out and theoretically substantiates the pedagogical conditions for the formation of creative abilities of junior students by means of musical art, in particular: creating an emotionally favorable educational environment, gradual inclusion of junior students in creative music, ensuring personality-oriented pedagogical interaction between teachers and students. When mastering the art of music, students have general search skills in all types of musical activities - perception, performance, creation.

Key words: creative abilities, junior school student, personality-oriented learning, creative self-realization, musical art.

Гуманістичний напрям в освіті став розвиватися як реакція на авторитарну педагогіку, технократичний стиль мислення та формалізацію навчання. Визнання самоцінності особистості, її прав на розвиток і виявлення індивідуальних здібностей, створення умов для її творчої реалізації, - все це визначає загальний гуманістичний підхід до навчання й виховання. Орієнтація на розвиток учня як особистості, індивідуальності і як суб'єкта діяльності потребує і нової стратегії діяльності вчителя, що створює умови для реалізації творчих зусиль учня в системі взаємодії з іншими учнями і з учителем, виховання учня як «людини гуманної». Сучасні дослідники розробляють різні аспекти організації виховної роботи [3; 5; 6; 11] та відповідної підготовки майбутніх учителів на гуманістичних і творчих засадах [2; 4; 8; 9].

Така особистісна орієнтація ґрунтується на ключових поняттях гуманістичної педагогіки і психології:

- сучасна освіта базується на загальнолюдських духовних цінностях, враховує конкретні цінності і надбання різних етнокультурних спільнот;

- метою навчання й виховання є становлення самореалізуючої особистості, для якої є визначальною гуманістична спрямованість її цінностей;

- розвиток особистості відбувається цілісно, в єдності розуму й почуттів, душі та тіла;

- усі права людини, зокрема її право на вільний вибір змісту, методів, форм освіти знаходяться під захистом;

- навчання відбувається у власній діяльності учня, групові форми поєднуються з індивідуальними, при цьому особлива увага приділяється розвитку індивідуального стилю діяльності учня [1, с. 417].

Гуманістична педагогіка істотно змінює уявлення про характер взаємовідносин між учителем та учнем, стверджуючи стиль довіри, співробітництва й співтворчості. Тому **перша педагогічна умова** формування творчих здібностей молодших школярів засобами музичного мистецтва - **забезпечення особистісно зорієнтованого характеру педагогічної взаємодії вчителя й учнів у навчально-виховному процесі при опануванні музичного мистецтва** – спрямована на заміну традиційної авторитарної моделі

взаємовідносин між учасниками навчально-виховного процесу на особистісно зорієнтовану.

Визнання учня головною дійовою особою навчально-виховного процесу – це і є особистісно зорієнтоване навчання, що передбачає самореалізацію й саморозкриття творчих здібностей як дитини, так і вчителя, їх взаємодію, що ґрунтується на принципах гуманізму.

Ефективність практичної реалізації ідей особистісно зорієнтованого підходу залежить від особистості самого вчителя, його потреби в оволодінні принципами гуманістичної взаємодії, готовності переосмислити власний педагогічний і особистісний досвід, оскільки такі настанови й орієнтації, як система самооцінок, здібності до рефлексії, емпатії, не можна сформулювати у вчителя поза його бажанням.

Виховні технології вбачають у дитині повноцінного партнера педагога, не просто учня, а передусім людину, та допомагають йому знайти себе.

Застосування творчих завдань передбачає надання молодшим школярам можливості здійснення пошуково-пізнавального процесу на практиці, що знаходить вираження в інтерпретації та імпровізації художнього образу.

Другою педагогічною умовою є педагогічне стимулювання творчої самореалізації дітей молодшого шкільного віку в процесі музичної діяльності, створення емоційно сприятливого навчально-виховного середовища.

Як зазначав М.Рожественський, для розвитку пізнавальних здібностей молодших школярів необхідно, всіляко збуджуючи пізнавальну активність, допомагати їм у самостійній роботі, тобто вчити їх навчатися. Молодші школярі тільки розпочинають заглиблюватися в навчальний процес, тому їхні пізнавальні можливості ще не розвинені, а досвід самостійної пізнавальної діяльності не сформувався.

На етапі частково-самостійної діяльності учнів значна увага приділяється умінню здійснювати аналіз музичних образів в інтерпретації чи музичній імпровізації, простежуючи динаміку його розгортання, зокрема й після власного перетворення. Учні повинні усвідомити, що об'єкт пізнання має безліч характерних ознак. Якщо досвід виконання початкових операцій буде достатнім, школярі відразу усвідомлюватимуть, які операції необхідно здійснити, щоб вирішити те чи інше завдання. Наприклад, якщо вчитель переконується, що діти добре вміють порівнювати чи аналізувати конкретні елементи, він підводить їх до музичних узагальнень (наприклад, придумати назву музичному твору), класифікацій (дати визначення музичного жанру) тощо.

Таким чином, *третьою педагогічною умовою* формування творчих здібностей учнів початкової школи є *володіння учнями загально пошуковими вміннями у всіх видах музичної діяльності - сприйманні, виконанні, творенні.*

Володіння загально пізнавальними вміннями саме по собі ще не забезпечує пізнавальної діяльності учнів, вони є лише опорою й виконавчим інструментарієм, застосовуючи який, можна здійснювати самостійну творчу діяльність.

Однак без спостережень за процесами мислення й ведення пошуку самим учителем, без оволодіння технологією ведення пізнавально-пошукового процесу учні не зможуть самостійно творити.

З цього випливає **четверта педагогічна умова** - *поетапність включення молодших школярів у творчу музичну діяльність (інтерпретація, імпровізація)*. На основі особистісно зорієнтованої моделі навчання, що змінює характер взаємодії між вчителем й учнями, та запропонованих методів і прийомів стимулювання необхідно з перших кроків музичного навчання залучити учнів до творчої дальності шляхом підтримання й цілеспрямованого застосування серії стимулів. Зазначена умова сприяє переорієнтуванню традиційної схеми, за якою учні залучаються до діяльності творення тільки після етапів набуття знань, оволодіння вміннями та навичками, що знижує їх пізнавальний інтерес до музики, на такий шлях здійснення творчої діяльності, на всіх етапах якого застосовується евристика.

Для учнів початкової школи є характерним нестійкий пізнавальний інтерес, швидка втомлюваність, нетривка увага, що дозволяє їм здійснювати тільки невеликі за обсягом конкретні завдання. На початковому етапі навчання учням бракує як знань, так і способів ведення пізнавального процесу, їм притаманна нестійка мотивація учіння. Ці особливості віку нами враховувалися під час залучення учнів до творчої музичної діяльності.

Застосовуючи евристичну бесіду, вчитель розкриває шлях ведення пошуку від початку й до вирішення завдання, залучає дітей до співтворчості в ньому та постійно підтримує учнів. Метод евристичної бесіди забезпечує зворотний зв'язок учителя з учнями, завдяки чому здійснюється тактовне коригування творчих кроків дітей, їх стимуляція, підтримка та ін., а також відбувається корекція самої методики впливу на дітей. Евристична бесіда має всі можливості для сприяння творчому розвитку особистості, особливо в музичній діяльності. Як вже зазначалося, специфічні риси музичного мистецтва - невизначеність, багатоманітність художніх образів - сприяють появі численних та багатоваріантних інтерпретацій. Особливість методу евристичної бесіди узгоджується із специфікою музики, оскільки саме в ситуаціях художньої невизначеності і незавершеності відбувається розуміння й висвітлення художнього образу в розвивальному діалоговому спілкуванні, яким і є евристична бесіда. Спільна художньо-творча діяльність має різні варіанти перебігу. Вчитель повинен бути готовим до розгортання будь-якого з тих, що обирають учні відповідно до їхніх уподобань, досвіду, знань, сприймання, особистісних якостей тощо.

Таким чином, вбачаючи у процесі музичного мовлення учнів великі можливості для творчого розвитку дитини, визначаємо **п'яту педагогічну умову** - *оволодіння школярами інтонаційно-образною мовою музичного мистецтва у власній музично-мовленнєвій діяльності*. При цьому знання музичної мови є тільки інструментом творення особистості, засобом розкриття й розвитку її потенційних можливостей.

Молодший шкільний вік є сприйнятливим до образного пізнання світу й мистецтва. Враховуючи цю особливість, необхідно включати учнів до творчого

діалогу з мистецтвом, вчити мови мистецтва, за допомогою якої таке спілкування стає можливим.

Список використаних джерел

1. Голінська Т.М. Поліхудожній розвиток молодших школярів засобами інтеграції мистецтв / Т.М. Голінська // *Педагогіка і психологія формування творчої особистості: проблеми і пошуки* : зб. наукових праць. – Вип. 26. – Київ-Запоріжжя : ЗПК, 2002. – С. 415-419.
2. Демченко О.П. Підготовка майбутніх творчих педагогів обдарованих дітей у контексті євроінтеграції / О.П. Демченко // *Молодий вчений*. – 2019. – № 5.2 (69.2), травень. – С. 47-52.
3. Демченко О. П. Свято як форма національного виховання молодших школярів: технологічний аспект/ О. П. Демченко // *Проблеми українського національного виховання* : збірник наукових праць / за ред. Н. Скотної, М. Чепіль. – Дрогобич : РВВ ДДПУ ім. І.Франка, 2013. – С.261-272.
4. Казьмірчук Н.С. Особливості національного виховання молоді у ВНЗ / Н.С.Казьмірчук // *Досягнення і проблеми сучасної науки: збірник матеріалів доповідей XVI Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, 22 січня 2018 року*. – Вінниця, 2018. – Ч.4. - С.31-37.
5. Казьмірчук Н.С. Театр природи як засіб формування soft skills в учнів початкових класів / Н.С. Казьмірчук, О.В. Жовнич., І.А.Стахова // *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського*. – Серія: Педагогіка і психологія. – 2020. 61. – С.23-30.
6. Комарівська Н. Розвиток творчого потенціалу дітей дошкільного та молодшого шкільного віку засобами фольклору / Н. Комарівська // *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*. – Вип. 46. – Київ – Вінниця : ДОВ «Вінниця», 2016. – С. 30-33.
7. Лазаренко Н. І. Зміст, структура і основні напрямки діяльності наукової лабораторії педагогічної майстерності викладача вищої школи / Н.І.Лазаренко // *Професійна компетентність педагога в умовах оновлення змісту освіти та вимог ринку праці: зб. Матеріалів III регіональної наук.-практ. конфер.* – Т. 15. – С. 24-26.
8. Лазаренко Н. І. Теоретико-методологічні засади підготовки фахівців в умовах сучасних трансформаційних змін / Н. І. Лазаренко // *Actual question and problems of development of social sciences : Conference Proceedings*. – Kielce: Holy Cross University. – P.172-175.
9. Любчак Л.В. Використання технології тренінгу в формуванні комунікативної компетентності майбутніх учителів початкових класів / Л.В.Любчак // *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми* / Зб. Наук. Пр. – Вип. 47. – Київ – Вінниця, 2017. – С.70-75.
10. Павленко В.В. Креативність учителя як чинник розвитку педагогічної творчості / В.В. Павленко // *Формування дидактичної компетентності педагогів дошкільної та початкової освіти* : збірник науково-методичних праць. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І.Франка, 2015. – 648 с.
11. Стахова І.А. Розвиток креативності молодшого школяра засобами природничо-екологічної проектної діяльності / І.А. Стахова // *Розвиток особистості молодшого школяра : сучасні реалії та перспективи* : матеріали третьої науково-практичної Інтернет-конференції молодих науковців та студентів. Випуск 4 / упорядники : О.І. Кілініченко, Л.І. Хімчук. – Івано-Франківськ, 2017. – С. 91-93.

ОРГАНІЗАЦІЯ ПРОЕКТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ПРОЦЕСІ РОЗВИТКУ ПРИРОДНИЧИХ УЯВЛЕНЬ У МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Іскра Олена, здобувач ступеня вищої освіти «магістр»

Науковий керівник: О.В. Колосова, кандидат педагогічних наук, доцент

Вінницький державний педагогічний університет

імені Михайла Коцюбинського (Україна)

ORGANIZATION OF PROJECT ACTIVITIES IN THE PROCESS OF DEVELOPMENT OF NATURAL IDEAS IN JUNIOR SCHOOLCHILDREN

Iskra Elena, master's student

Vinnitsia Mykhailo Kotsiubynskiy State Pedagogical University (Ukraine)

Анотація. В статті висвітлені проблеми організації проектної діяльності у процесі розвитку природничих уявлень у молодших школярів,